

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Майяна Митевска

ОТНОСНО: дисертационен труд на **Khaled Salman**

на тема

**ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА НЕГАТИВНИТЕ СОЦИАЛНИ РЕАКЦИИ
ВЪРХУ РАЗКРИВАНЕТО НА ИЗНАСИЛВАНЕ СРЕД АРАБСКИТЕ
СЕМЕЙСТВА В ЙЕРУСАЛИМ**

за присъждане на образователна
и научна степен „доктор“,
професионално направление
3.2. „Психология“,
докторска програма „Обща психология“

Научен ръководител: Петър Нешев

Варна, 2024

Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ №371/22.11.2023 г.

Дисертационният труд е обсъден на заседание в Катедра „Психология“ към Юридически факултет при Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ и е насочен за защита пред Научно жури.

Khaled Salman притежава професионален опит в областта на криминологията и държавната администрация в Йерусалим. Придобитите знания и умения като Магистър по Криминология Khaled Salman прилага и в експертната си дейност. Използването на разнообразни стратегии за ефективно взаимодействие с училищната, семейната и други институции е една от основните експертизи в полифункционалната дейност на Khaled Salman. Интересът на докторанта към проучване на социалните нагласи и социалната организация логично и плавно преминава към разработването на дисертационният труд „Въздействието на негативните социални реакции върху разкриването на изнасилване сред арабските семейства в Йерусалим“.

Анализирани са съвременни научни източници и нормативни документи по темата, които обобщават състоянието на проблема като актуален, но и поради това, че е тема табу. Както отбелязва Khaled Salman: „Уникалността и важността на изследването идват от това, че то е първото по рода си, което оценява реалността на изнасилването в Източен Йерусалим. Това е важно, за да действа като предварителен подход при провеждането на интервенции, насочени към социалните, психологическите и физическите въздействия на изнасилването, чрез разбиране на тяхното разпространение, как те се възприемат в очите на жертвата и семейството на жертвата и най-ефективния план за подход към такава чувствителна тема.“ Изследването е актуално и поради изследването на смесицата от култури и религии при

населението на Източен Йерусалим. Това от своя страна дава основание да се анализира социалната и демографската среда и нейното значение върху престъпното деяние. Допълнително се изследват и нагласите на здравния персонал и начините, по които той се опитва да разбере и подходи към жертвата. Проучването на Khaled Salman проследява и анализира негативните социални реакции върху разкриването на изнасилването сред арабските семейства в Йерусалим. По-специално се изучават последиците от инцидента с изнасилването върху психическото и социалното състояние на жертвата и заобикалящата я среда. Целта на подобно проучване е да се насочат по-късни интервенции и лечение, които ще помогнат за контролиране на различните етапи на работа по случая.

Изследователските въпроси се концентрират върху:

1. До каква степен случаите на изнасилване и кръвосмешение са разпространени и приети от обществен и семеен аспект?
2. Има ли връзка между социално-икономическия статус и религията с появата на изнасилване?
3. Какви са схващанията относно психологическия статус на изнасилвача и последващото законово наказание?
4. Какви са схващанията относно отговорността на жертвата при настъпването на инцидента и при търсенето на подкрепа след това?

Дескриптивно-аналитичният подход е методът, използван за обследване на социалните явления, протича в два етапа, всеки от които предоставя широка и задълбочена картина на проблема:

Фаза I: Фазата на проучване и изготвяне, която от своя страна съдържа три стъпки: обобщаване на наследството от социалните науки по

предмета на изследване и въз основа на научен и практически опит по предмета на изследване, и след това анализиране и подчертаване на някои случаи, които осветляват проблема.

Фаза II: Фазата на диагностика и описание чрез анализиране на събраните данни и информация, което води до откриване и подходящо тълкуване на връзката между променливите.

Проведено е пилотно проучване сред 300 души от различни религии и общности в Йерусалим. Приложен е и методът на интервюто. Търси се потвърждение или отхвърляне на издигнатите хипотези - няколко основни и други частни.

Анализите са базирани на подходяща статистическа обработка.

Структурата на дисертацията е разработена в увод, три глави, заключение и е с общ обем 185 страници. Основният текст съдържа 59 таблици. Списъкът с референции се състои от 74 английски академични източника.

Цялостната рамка на дисертацията както в теоретичен, така и в емпиричен план е новаторска и служи за основа на по-дълбочинни и продължителни изследвания и проучвания на тематиката.

Приносите в дисертационния труд са в професионалното направление „Психология” и могат най-общо да бъдат характеризирани като:

1. Представен е модел на основните специфики и особеностите на въздействие чрез целенасочена индивидуализирана и системна психологическа работа с жертви на изнасилване.
2. Изведени са ключовите фактори за въздействие чрез образователната система.

3. Разработен е авторски модел на системна грижа и консултиране на жертвите на изнасилване с цел повишаване нивото на психологическа грижа и гарантиране на освобождаване от дълготрайно психологическото страдание и дълбоки психологически щети в резултат на престъплението.

Представени са три авторски публикации по темата на дисертацията.

Авторефератът е изграден според изискванията и отговоря на съдържанието, представено в дисертационния труд.

Обобщение: Дисертационният труд показва, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Психология“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Като вземам предвид приносите на представения дисертационен труд, изтъкнати по-горе, практическите ползи, качеството на методиките и работата с данните от изследванията, предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Khaled Salman в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Обща психология“.

7.01.2024 г.

Изготвил рецензията:

гр. Варна

(проф. д.н. Майяна Митевска)